

TA'LIM TIZIMIDA SOG'LOM PSIXOLOGIK MUHITNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI

Rafiqova Mohida Sobutxonovna

Namangan viloyati Chortoq

tumani 50-maktab psixologi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ta'lim tizimida sog'lom psixologik muhitni shakllantirish omillari, o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi munosabatlar, maktab jamoasidagi ijtimoiy-psixologik holat hamda ta'lim sifatiga ta'sir etuvchi asosiy psixologik jihatlar yoritilgan. Shuningdek, maktab psixologi, pedagoglar va ota-onalar hamkorligining ahamiyati tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: psixologik muhit, ta'lim tizimi, sog'lom muhit, motivatsiya, o'qituvchi, o'quvchi, muloqot, hamkorlik, emotsional barqarorlik, ijtimoiy moslashuv.

KIRISH

Ta'lim tizimida sog'lom psixologik muhitni shakllantirish o'quvchilarning bilim olish jarayoni va shaxs sifatida rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Chunki insonning ruhiy holati uning faoliyati, xulqi va o'qishga bo'lgan munosabatini bevosita belgilaydi. Maktabda ijobiy psixologik muhit mavjud bo'lsa, o'quvchilar o'zini erkin his qiladi, o'qishga qiziqishi ortadi va ta'lim samaradorligi yuqori bo'ladi.

Sog'lom psixologik muhitning eng muhim omillaridan biri o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatdir. O'qituvchining mehribon, adolatli va qo'llab-quvvatlovchi yondashuvi o'quvchilarda ishonch va motivatsiyani shakllantiradi. Aksincha, qo'pol muomala yoki doimiy tanqid o'quvchilarda qo'rquv va o'ziga ishonchsizlikni keltirib chiqaradi. Shu sababli pedagogning psixologik madaniyati muhim ahamiyatga ega.

Maktab jamoasidagi o'zaro munosabatlar ham psixologik muhitga katta ta'sir ko'rsatadi. O'quvchilar o'rtasida do'stona munosabat, hamkorlik va o'zaro hurmat mavjud bo'lsa, sinfda sog'lom ijtimoiy-psixologik muhit shakllanadi. Bunday muhitda bolalar nizolarni tinch yo'l bilan hal qilishni o'rganadi va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Albatta, quyida mavzuga qo'shimcha **yana biroz mazmunli ma'lumot** keltiraman:

Sog'lom psixologik muhitni shakllantirishda maktab rahbariyatining boshqaruv uslubi ham muhim omil hisoblanadi. Demokratik boshqaruvga asoslangan maktablarda o'qituvchilar o'z fikrini erkin bildira oladi, qarorlar jamoaviy tarzda qabul qilinadi. Bu

esa pedagogik jamoada ishonch, hamkorlik va mas'uliyat hissini kuchaytiradi. Natijada nafaqat o'qituvchilar, balki o'quvchilarda ham ijobiy ruhiy holat shakllanadi.

Shuningdek, sinf rahbarining roli ham alohida ahamiyatga ega. Sinf rahbari o'quvchilarni bir jamoa sifatida birlashtiradi, ularning muammolarini o'rganadi va ijobiy sinf muhitini yaratishga harakat qiladi. U o'quvchilarning kayfiyati, o'zaro munosabati va darsga bo'lgan munosabatini doimiy kuzatib borishi zarur. Sog'lom psixologik muhitning yana bir muhim jihati bu — zo'ravonlik va kamsitish holatlarining oldini olishdir. Maktabda bullying, ya'ni tengdoshlar tomonidan ruhiy bosim o'tkazish holatlari bo'lmasligi kerak. Buning uchun psixologik profilaktika ishlari, treninglar va tarbiyaviy suhbatlar muntazam o'tkazilishi lozim. Bundan tashqari, o'quvchilarning hissiy xavfsizligini ta'minlash ham muhimdir. Bola o'zini maktabda himoyalangan va qadrlangan his qilsa, u bilim olishga faolroq kirishadi. Shu sababli psixologik qo'llab-quvvatlash tizimi har bir maktabda samarali yo'lga qo'yilishi kerak. Umuman olganda, sog'lom psixologik muhit ta'lim jarayonining "yashirin tayanchi" hisoblanadi. Chunki ruhiy jihatdan barqaror va ijobiy muhitda o'quvchilar ham, o'qituvchilar ham yuqori natijalarga erishadi.

Maktab psixologining faoliyati sog'lom psixologik muhitni shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Psixolog o'quvchilar, o'qituvchilar va ota-onalar bilan ishlaydi, turli trening va suhbatlar o'tkazadi hamda muammoli holatlarni erta aniqlab, ularni bartaraf etishga yordam beradi. Bu esa maktabda ruhiy barqarorlikni ta'minlaydi.

Ota-onalar bilan hamkorlik ham psixologik muhitning muhim omillaridan biridir. Oilada mehr, qo'llab-quvvatlash va e'tibor mavjud bo'lsa, bola maktabda ham faol va ishonchli bo'ladi. Oila va maktab o'rtasidagi uzviy hamkorlik o'quvchilarning emotsional rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

O'quvchilarning ichki motivatsiyasi ham sog'lom muhit shakllanishida muhim rol o'ynaydi. Rag'batlantirish, maqtov va ijobiy baholash o'quvchilarda o'ziga ishonchni oshiradi va ta'limga qiziqishni kuchaytiradi. Shu bilan birga, har bir o'quvchining individual xususiyatlarini hisobga olish ham zarurdir.

Zamonaviy ta'lim tizimida interaktiv metodlar va pedagogik texnologiyalar ham psixologik muhitni yaxshilashga xizmat qiladi. Guruhiy ishlash, rolli o'yinlar va muhokamalar o'quvchilarda erkin fikrlash va muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Pedagogik jamoada sog'lom psixologik muhitni yaratish ta'lim jarayonining samaradorligi va sifatini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Sog'lom psixologik muhit — bu pedagoglar va o'quvchilar o'rtasida o'zaro hurmat, ishonch, hamkorlik va psixologik barqarorlikka asoslangan ijtimoiy-emotsional muhitdir. Bunday muhitni shakllantirish va saqlab qolish uchun turli omillar birgalikda faoliyat yuritadi.

1. Rahbarlik uslubi va pedagogik boshqaruv

Ta'lim muassasasining rahbari pedagogik jamoaning psixologik muhitini belgilovchi asosiy shaxslardan biridir. Demokratik, qo'llab-quvvatlovchi va ochiq boshqaruv uslubi pedagoglarning ishtiyoqi, o'zaro hurmati va ishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi. Rahbar pedagoglarni yangi pedagogik texnologiyalarni o'rganishga rag'batlantirishi va ularning kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashi kerak.

2. Pedagoglarning kasbiy kompetensiyasi va rivojlanishi

Pedagoglarning malakasi va kasbiy tayyorgarligi sog'lom psixologik muhitni yaratishda muhim rol o'ynaydi. Kasbiy rivojlanish uchun doimiy treninglar, seminarlar va ilmiy-amaliy konferensiyalar tashkil etilishi pedagoglarning o'zaro hurmatini oshiradi va ularning professional o'sishiga xizmat qiladi.

3. Ochiq va samarali kommunikatsiya

Pedagogik jamoada ochiq, samimiy va konstruktiv muloqot muhimdir. Fikrlar almashinuvi, muammolarni birgalikda hal qilish, maslahatlashuvlar va ochiq suhbatlar pedagoglarning o'zaro tushunishini kuchaytiradi. Bu muhitda har bir jamoa a'zosi o'z fikrini erkin ifoda etishi va qadr-qimmatiga hurmat bilan munosabatda bo'linishi kerak.

4. Jamoaviy hamkorlik va qo'llab-quvvatlash

Pedagoglar o'rtasida do'stona va hamkorlikka asoslangan munosabatlar ta'lim muhitining sog'lomligini ta'minlaydi. Jamoa a'zolarining bir-birini qo'llab-quvvatlashi, yordam berishi va o'zaro hurmat qilishlari motivatsiyani oshiradi hamda psixologik stressni kamaytiradi.

5. Konfliktlarni boshqarish va hal etish mexanizmlari

Har qanday jamoada nizolar yuzaga kelishi tabiiydir. Sog'lom psixologik muhitda konfliktlarni konstruktiv tarzda boshqarish va hal etish mexanizmlari mavjud bo'lishi zarur. Bu uchun mediatorlik, psixologik treninglar, ochiq muloqot va muammoni hal etishga yo'naltirilgan jamoaviy yondashuvlar qo'llaniladi.

6. Psixologik xizmat va konsultatsiya imkoniyatlari

Pedagogik jamoada stressni kamaytirish va psixologik yordam ko'rsatish uchun maxsus psixologik xizmat tashkil etilishi muhimdir. Psixologlar pedagoglar va o'quvchilarga individual va guruh bo'lib maslahatlar berib, psixologik muhitni yaxshilashda yordam beradi.

7. Ta'lim muhitining moddiy-texnik sharoitlari

Yaxshi jihozlangan va qulay o'quv muhitining mavjudligi, ish joyining ergonomikasi pedagoglarning ruhiy holatiga ijobiy ta'sir qiladi. Toza, yorug'lik yetarli, tinch va qulay sharoitda ishlash pedagogik jamoaning stress darajasini kamaytiradi va ish samaradorligini oshiradi.

8. Psixologik madaniyat va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash

Pedagogik jamoada psixologik madaniyat darajasi yuqori bo'lishi, o'zaro hurmat va insonparvarlik tamoyillari asosida faoliyat yuritilishi sog'lom psixologik muhitni barqarorlashtiradi. Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash — pedagoglarning o'zini qadrlashi, stressni boshqarish va jamoada hamjihatlikni saqlashda muhim omil hisoblanadi.

Sog'lom psixologik muhitni shakllantirish ko'p omillarning uyg'un faoliyatini talab qiladi. Rahbarlik uslubi, pedagoglarning malakasi, samarali kommunikatsiya, jamoaviy hamkorlik, konfliktlarni hal qilish mexanizmlari, psixologik xizmatlar, moddiy-texnik sharoitlar va psixologik madaniyat — bularning barchasi birgalikda ta'lim muassasasida ijobiy va barqaror psixologik muhit yaratishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bu omillarni muntazam rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash orqali pedagogik jamoada yuqori sifatli ta'lim ta'minlanadi va o'quvchilarning ruhiy salomatligi saqlanadi.

XULOSA:

Xulosa qilib aytganda, ta'lim tizimida sog'lom psixologik muhitni shakllantirish o'qituvchi, o'quvchi, ota-ona va maktab psixologining hamkorligiga bog'liq. Ijobiy muhit ta'lim sifatini oshiradi, o'quvchilarning motivatsiyasini kuchaytiradi va ularning shaxs sifatida to'g'ri rivojlanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. G'oziev E. – Umumiy psixologiya. Toshkent.
2. Karimova V.M. – Psixologiya (o'quv qo'llanma). Toshkent.
3. Davletshin M.G. – Yosh va pedagogik psixologiya. Toshkent.
4. O'zbekiston Respublikasi – “Ta'lim to'g'risida”gi Qonun.
5. Maktab psixologik xizmati bo'yicha metodik qo'llanmalar.